stapeling of vermenging van lasten en aansprakelijkheden te vermijden, welke uit de gelijktijdige of afwisselende toepassing van meerdere wettelijke regelingen zou voortvloeien, en anderzijds te voorkomen dat de belanghebbenden, bij gebreke van een op hen toepasselijke wetgeving, uit het oogpunt van sociale zekerheid onbeschermd blijven. Het geeft derhalve een nationaal verzekeringsorgaan uitdrukkelijk noch stilzwijgend het recht uitkeringen die uit de enkele kracht van de nationale wet aan een werknemer of zijn rechtverkrijgende toekomen, te verminderen.

3. Samentelling en toerekening pro rata van verzekeringstijdvakken in de zin van de artikelen 27 en 28 van verordening nr. 3 vinden niet plaats wanneer de wettelijke regeling van een Lid-Staat op zichzelf een recht op uitkering doet ontstaan.
4. Er is geen samenval voor verzekeringstijdvakken in de zin van artikel 27 van verordening nr. 3 en dus geen ongerechtvaardigde cumulatie van pensioenen, wanneer een bijzondere verhoging die krachtens de wettelijke regeling van een der Staten aan de nabestaanden van een verzekerde toekomt, niet wordt toegekend of berekend in functie van een werkelijk of fictief verzekeringstijdvak, maar voor een bepaalde periode zonder rechtstreeks verband met het door de overledene vervulde verzekeringstijdvak.

In de zaak 50-75,

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag van de Cour supérieure de justice du Luxembourg, rechtsprekende in cassatie, in het aldaar aanhangig geding tussen

CAISSE DE PENSION DES EMPLOYÉS PRIVÉS, gevestigd te Luxemburg,

en

HELGA MASSONET, weduwe van B. Weber, te Colmar-Berg (Luxemburg), om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van verordening nr. 3 van de Raad inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers (PB 1958, blz. 561), met name de artikelen 12, 27 en 28,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: R. Lecourt, President, H. Kutscher, Kamerpresident, A. M. Donner, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, M. Sørensen en A. J. Mackenzie Stuart, Rechters,

Advocaat-Generaal: A. Trabucchi
Griffier: A. Van Houtte

het navolgende

ARREST

Ten aanzien van de feiten

Overwegende dat het verwijzingsarrest en de krachtens artikel 20 van 's Hofs Statuut ingediende schriftelijke opmerkingen kunnen worden samengevat als volgt:

I — Feiten en procesverloop

1. De op 25 juli 1930 geboren Luxemburger Bernard Weber liet bij zijn overlijden op 14 september 1967 een weduwe, Helga Massonet, en twee kinderen (geboren in respectievelijk 1963 en 1965) na. Weber had van 1954 tot 1962 gewerkt in het Groothertogdom Luxemburg en daar 67 maanden premiebijdragen betaald; van oktober 1965 tot 1 september 1967 was hij, uit hoofde van in Duitsland gedurende 13 maanden verrichte werkzaamheden, aangesloten bij de „Bundesversicherungsanstalt für Angestellte, Berlin" (na te noemen „B.V.A.").

De B.V.A. kende Massonet met ingang van 1 september 1967 een pensioen toe. Bij de berekening hiervan ging de B.V.A. uit van het „Angestelltenversicherungsgesetz" en van de EEG-verordeningen nrs. 3 en 4 inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers. Hij stelde in de eerste plaats vast dat Massonet ingevolge paragraaf 45, lid 2, van genoemde Duitse wet recht had op een verhoogd pensioen — de zogenaamde „erhöhte Hinterbliebenenrente" —, daar zij ten minste één op wezenpensioen recht hebbend kind ten laste had. Daarom nam de B.V.A. niet slechts de door Weber daadwerkelijk vervulde verzekeringsmaanden in aanmerking, maar eveneens het aantal maanden tussen de dag van overlijden en de dag waarop hij 55 jaar zou zijn geworden — de zogenaamde „Zurechnungszeit" —, in casu 215 maanden.

De B.V.A. stelde eerst het bedrag van de uitkering vast waarop Massonet aanspraak zou hebben gehad indien alle verstreken tijdvakken krachtens de Duitse wetgeving zouden zijn vervuld, en bepaalde vervolgens het door hem verschuldigde bedrag naar de verhouding van de werkelijk krachtens de Duitse wetgeving vervulde tijdvakken tot de totale duur van de tijdvakken, vervuld krachtens de wetgeving van de beide betrokken Lid-Staten.

Ook de Luxemburgse Caisse de pension des employés privés (na te noemen „de Caisse") kende Massonet met ingang van dezelfde datum een pensioen toe. Bij de berekening hiervan had de Caisse de bijzondere verhogingen in geval van vroegtijdig overlijden in aanmerking genomen, overeenkomstig artikel 4 van de wet van 25 oktober 1968 houdende herziening van invaliditeits- en overlijdensverzekering onder op premiebetaling berustende pensioenregelingen. Vervolgens veranderde de Caisse van mening en weigerde bij de berekening van het Luxemburgse pensioen de bijzondere verhogingen toe te passen. Deze zijn verschuldigd aan een weduwe die een kind ten laste heeft en wier echtgenoot voor zijn 55e levensjaar is overleden. Zij worden toegekend over alle volle kalendermaanden na het ontstaan van het pensioenrecht tot het bereiken van de leeftijd van 55 jaar; zij bedragen 1,6 % van het minimum sociaal maandloon tot het einde van het 35e levensjaar en 1,6 % van het met 20 % verhoogd minimum sociaal maandloon gedurende de daarop volgende periode, behoudens enkele bijzondere bepalingen.

Massonet ging van het besluit van de Caisse in beroep bij de Conseil arbitral des assurances sociales, die in december

1972 besliste dat zij recht had op de bijzondere verhogingen. Deze beslissing werd bij arrest van 4 juli 1974 bevestigd door de Conseil supérieur des assurances sociales.

Tegen dit arrest voorzag de Caisse zich in cassatie bij de Cour supérieure de justice du Luxembourg, die bij arrest van 15 mei 1975 besloot tot schorsing van het geding en krachtens artikel 177 EEG-Verdrag het Hof van Justitie verzocht om een prejudiciële beslissing inzake de navolgende vragen:

„1. a) Kan verordening nr. 3 van de EEG inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers, en in het bijzonder artikel 12 volgens hetwelk op de op het grondgebied van een Lid-Staat werkzame werknemers de wetgeving van deze staat van toepassing is, van invloed zijn en zo ja onder welke voorwaarden en in hoeverre, op een nationale bepaling van een Lid-Staat der EEG, inhoudende dat in geval van achtereenvolgende, afwisselende of cumulatieve aansluiting bij op bijdragebetaling berustende pensioenregelingen bijzondere pensioenverhogingen wegens vroegtijdig overlijden van een verzekerde ten laste komen van het laatste pensioenorgaan waarbij verzekerde was aangesloten, en kan deze Gemeenschapsregeling in voorkomend geval ertoe leiden dat het aldus in de nationale wetgeving intern aangewezen orgaan geheel of gedeeltelijk wordt ontheven van zijn verplichting bedoelde bijzondere verhogingen ten laste te nemen?

b) Hoe luidt meer in het bijzonder het antwoord op deze vraag, wanneer het recht op de verhoging is verkregen in een eerste Staat uit de enkele kracht van de nationale wet en zonder dat de „samentellingsprocedure" behoeft te worden toegepast, terwijl in een tweede Staat, waar betrokkene later was aangesloten, dit recht slechts ontstaat door samentelling, en wanneer overigens vaststaat dat het bedrag der verhoging, uit te keren door het orgaan van de eerste Staat, niet is gerelateerd aan de duur der aansluiting, maar bestaat uit een vaste geldsom, betaalbaar over elke maand tot het tijdstip waarop de overledene de leeftijd van 55 jaar zou hebben bereikt?

2. Is het volgens artikel 51 EEG-Verdrag en de artikelen 27 en 28 van verordening nr. 3 en EEG inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers verboden dat een weduwe gelijktijdig de in vraag 1 sub b bedoelde bijzondere verhoging in de eerste Staat en een andere, in een tweede Staat toegekende uitkering geniet, wanneer beide vergoedingen betaalbaar zijn over eenzelfde periode, namelijk tot het tijdstip waarop de overleden echtgenoot de leeftijd van 55 jaar zou hebben bereikt?

3. Is het volgens artikel 51 EEG-Verdrag en de artikelen 27 en 28 van verordening nr. 3 der EEG inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers verboden dat de weduwe die in de tweede Staat een door samentelling en pro rata-verdeling berekend verhoogd pensioen ontvangt, daarnaast in de eerste Staat een, niet pro rata berekende, bijzondere pensioenverhoging als bedoeld in vraag 1, sub b, geniet?"

2. In haar verwijzingsarrest vat de Cour supérieure de justice de drie door de Caisse aangevoerde cassatiemiddelen samen als volgt:

„Overwegende dat het eerste middel van cassatie erover klaagt dat de rechter ten gronde de artikelen 4 en 6 van de wet van 25 oktober 1968 heeft geschonden, daar deze artikelen — gezien de situatie van wijlen Weber en zijn rechtverkrijgende Massonet — niet meebrachten dat de bijzondere verhogingen ten laste van de Caisse komen;

dat immers uit het feit dat Weber ten tijde van zijn overlijden was aangesloten bij

een Duits verzekeringsorgaan — artikel 12 van verordening nr. 3 bepaalt in het algemeen dat op werknemers of daarmede gelijkgestelden die werkzaam zijn op het grondgebied van een Lid-Staat, de wettelijke regeling van die Staat van toepassing is, zelfs al zijn zij woonachtig op het grondgebied van een andere Staat — zou volgen dat hij niet bij de Luxemburgse Caisse was verzekerd, zodat zijn rechthebbenden jegens de Caisse geen aanspraak hebben op de bijzondere verhoging welke is ingevoerd bij artikel 6 van de wet van 25 oktober 1968 en artikel 8 van de wet van 16 december 1963 op de coördinatie van de pensioenen, volgens welke in geval van achtereenvolgende, afwisselende of cumulatieve aansluiting bij op premiebetaling berustende pensioenregelingen, de bijzondere verhoging bij invaliditeit of overlijden van de verzekerde vóór het bereiken van het 55e levensjaar, ten laste komt van het laatste verzekeringsorgaan waarbij de verzekerde was aangesloten, op voorwaarde van aansluiting gedurende ten minste 12 maanden — ongeval uitgezonderd —;"

...

„Overwegende dat het tweede middel van cassatie erover klaagt dat de rechter ten gronde artikel 51 EEG-Verdrag en de artikelen 27 en 28 van verordening nr. 3 EEG heeft geschonden, daar de beslissing in het bestreden arrest neerkomt op een cumulatie van de „erhöhte Hinterbliebenenrente" met de bijzondere Luxemburgse verhoging, zodat de weduwe naast elkaar twee uitkeringen geniet over een en dezelfde periode, namelijk tot het tijdstip waarop haar overleden echtgenoot de leeftijd van 55 jaar zou hebben bereikt;

dat volgens eiseres zodanige cumulatie van uitkeringen bij genoemde gemeenschapsbepalingen is verboden, daar de uitkeringen elkaar aldus niet aanvullen maar overlappen;"

...

„Overwegende dat eiseres nog als derde middel schending aanvoert van artikel 51 EEG-Verdrag en de artikelen 27 en 28 van verordening EEG nr. 3, doordien de rechter ten gronde zou hebben geweigerd de bijzondere Luxemburgse verhoging te doen berekenen naar verhouding van de in Luxemburg respectievelijk de Bondsrepubliek Duitsland vervulde verzekeringstijdvakken, zulks terwijl „zowel de billijkheid als een ruime interpretatie van het woord *uitkeringen* in artikel 51 EEG-Verdrag en artikel 27 van verordening nr. 3 evenals het verbod van overlapping van verzekeringstijdvakken meebrengen dat de bijzondere verhoging wordt berekend naar verhouding van de door Weber in de Bondsrepubliek Duitsland respectievelijk Luxemburg vervulde tijdvakken"."

3. Het verwijzingsarrest is ter griffie van het Hof ingeschreven op 5 juni 1975.

Krachtens artikel 20 van het Statuut van het Hof van Justitie zijn schriftelijke opmerkingen ingediend door de Commissie van de Europese Gemeenschappen, ten deze vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur M.-J. Jonczy.

Het Hof heeft, op rapport van de Rechter-Rapporteur en de Advocaat-Generaal gehoord, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

II — Bij het Hof ingediende schriftelijke opmerkingen

Volgens de *Commissie* komt de *eerste vraag* erop neer of, indien een verzekerde eerst was aangesloten bij de pensioenregeling van Lid-Staat A en vervolgens bij die van Lid-Staat B, Lid-Staat A ingevolge artikel 12 van verordening nr. 3 zijn eigen wettelijke bepalingen kan toepassen op de regeling van Lid-Staat B.

De Commissie merkt op dat artikel 12 een collisieregel is; onder verwijzing naar de 7e en de 8e rechtsoverweging van 's Hofs arrest van 5 december 1967 (zaak 19-67, *Van der Vecht,* Jurispr. 1967, blz. 432) betoogt zij dat de Luxemburgse wetgeving van toepassing is op Weber voor het in Luxemburg vervulde tijdvak van

arbeid en dat, zodra hij in Duitsland gaat werken, de Duitse wetgeving op hem van toepassing is. Artikel 12 bewerkt dus juist het tegenovergestelde van wat de Caisse stelt.

Bovendien is artikel 6 van de Luxemburgse wet van 25 oktober 1968 ontegenzeglijk een zuiver interne coördinatieregel. Om het op communautair vlak van toepassing te doen zijn, had verordening nr. 3 — die zelf regels geeft voor de coördinatie van nationale wettelijke regelingen op communautair vlak — ofwel een overeenkomstige bepaling moeten bevatten, ofwel een bepaling die naar de nationale wettelijke regelingen verwijst. Geconstateerd moet worden dat zulke bepalingen in verordening nr. 3 ontbreken.

Derhalve stelt de Commissie voor de eerste vraag te beantwoorden als volgt:

„Artikel 12 kan evenmin als enige andere bepaling van verordening nr. 3 ertoe leiden dat het in de nationale wetgeving aangewezen orgaan geheel of gedeeltelijk wordt ontheven van zijn verplichting uitkeringen die krachtens bedoelde nationale wetgeving zijn verschuldigd, te zijnen laste te nemen.

De omstandigheid dat in een Lid-Staat het recht op uitkering uit kracht van de nationale wet alleen wordt verkregen, terwijl in een andere Staat, waar betrokkene later was aangesloten, dit recht slechts ontstaat door samentelling en toerekening pro rata, heeft geen enkele invloed op het in de vorige alinea gegeven antwoord."

De Commissie licht haar antwoord op de *tweede en derde* vraag toe met een overzicht van de Luxemburgse en Duitse wetgeving betreffende de berekening van het weduwenpensioen, en wijst er onder meer op dat het pensioen in beide landen wordt berekend op basis van het invaliditeitspensioen waarop de echtgenoot, indien in leven gebleven, bij invaliditeit recht zou hebben gehad.

Aangezien zich haars inziens in casu gedeeltelijke samenval van tijdvakken voordoet — een deel van het Duitse pensioen wordt immers berekend aan de hand van een fictief verzekeringstijdvak, dat hetzelfde is als het tijdvak dat ten grondslag ligt aan de berekening van de bijzondere verhoging ingevolge de Luxemburgse wet-, meent de Commissie dat de twee vragen hierop neerkomen: in hoeverre is cumulatie mogelijk van pensioenverhogingen die in de wettelijke regelingen van twee Lid-Staten zijn voorzien en betrekking hebben op hetzelfde fictieve verzekeringstijdvak, met name wanneer het ene pensioen door samentelling en toerekening pro rata wordt berekend en het andere pensioen autonoom wordt vastgesteld.

Aangezien artikel 27 van verordening nr. 3 samentelling alleen toelaat voor zover de betrokken tijdvakken „niet samenvallen", meent de Commissie de tweede vraag aldus te moeten beantwoorden, dat artikel 51 EEG-Verdrag en de artikelen 27 en 28 van verordening nr. 3 verbieden dat een weduwe tegelijkertijd in het genot wordt gesteld van een bijzondere verhoging in de ene Staat en van een andere uitkering in een andere Staat, wanneer deze twee uitkeringen op een en hetzelfde tijdvak van verzekering betrekking hebben.

Doch hiermee is het probleem niet opgelost wanneer het, zoals in casu, gaat om een louter uit kracht van de nationale wettelijke regeling verkregen pensioen; het Hof heeft immers niet willen weten van een pro-rata-berekening over de gehele lijn, hetgeen medebrengt dat, ook al is in de ene Staat samentelling noodzakelijk voor het verkrijgen van een recht op pensioen, dit nog geen reden is voor pro-rata-berekening in een andere Staat, waar het recht wordt verkregen zonder samentelling.

Ter beantwoording van de derde vraag volstaat het derhalve volgens de Commissie het Hof te citeren, waar dit overweegt dat „voor zover verzekeringstijd-

vakken niet samenvallen — gelijk in artikel 27 wordt verlangd —, het niet een met het Gemeenschapsrecht strijdig voordeel is wanneer een aanspraak die uitsluitend krachtens nationale rechtsvoorschriften en dienovereenkomstig vervulde verzekeringstijdvakken werd verworven, met een verder pensioenrecht samenloopt hetwelk in een andere Staat uitsluitend krachtens samentelling ontstond" (arresten van 5 juli 1967, zaken 1-67, *Ciechelski*, en 2-67, *De Moor*, Jurispr. 1967, blz. 224 en 244).

In casu moet worden vastgesteld dat er samenval van tijdvakken is en dat er in de Gemeenschapsregeling geen bepaling bestaat die een oplossing geeft voor dit probleem, aangezien artikel 11 van verordening nr. 3 uitdrukkelijk niet geldt voor verzekeringen bij invaliditeit en overlijden.

De Commissie attendeert evenwel op 's Hofs rechtspraak (arrest van 6 december 1973, zaak 140-73, *Mancuso*, Jurispr. 1973, blz. 1449; arrest van 13 december 1967, zaak 12-67, *Guissart*, Jurispr. 1967, blz. 536), waaruit onder meer volgt dat artikel 11 aldus kan worden uitgelegd, dat de nationale bepalingen inzake de samenval van tijdvakken kunnen worden toegepast. Indien men meent dat cumulatie in casu misbruik zou opleveren en dat artikel 11 van toepassing zou moeten zijn, betekent dit dat Luxemburg zich bij samenval van tijdvakken op zijn anticumulatiebepalingen kan beroepen. Dit veronderstelt uiteraard dat er in Luxemburg zulke bepalingen bestaan, wat evenwel niet het geval schijnt te zijn.

Meer in het algemeen vraagt de Commissie zich overigens af of toepassing van artikel 11 in zodanige gevallen billijk is. Zij betoogt dat deze oplossing elke rechtszekerheid zou wegnemen. Het zou moeilijk zijn precies vast te stellen welk pensioenbedrag moet worden afgetrokken; dit hangt af van de stand van de wetgeving der betrokken Lid-Staten, en dit zou veel onzekerheid met zich meebrengen. Het resultaat zou even onbillijk als onsamenhangend zijn, en rechtstreeks in strijd zijn met het doel zowel van artikel 51 EEG-Verdrag als van de toepassingsverordeningen.

Al moet dan ook bij samenval van tijdvakken stellig een vermindering van de uitkering plaatsvinden, en al moeten, volgens 's Hofs opvatting, de nationale instanties uitmaken hoe deze vermindering naar nationaal recht dient te geschieden, er bestaat ongetwijfeld behoefte aan nuancering van deze stelling. De opvatting van het Hof moet aldus worden verstaan, dat wanneer zoals in casu de communautaire regeling geen toepassingswijzen vaststelt, de nationale organen het beginsel van het niet-samenvallen van tijdvakken kunnen toepassen overeenkomstig de modaliteiten van hun nationale wettelijke regeling.

Mitsdien stelt de Commissie voor de tweede en derde vraag te beantwoorden als volgt:

„Artikel 51 van het Verdrag en de artikelen 27 en 28 van verordening nr. 3 verzetten zich ertegen dat een verzekerde tegenover de organen van verschillende Lid-Staten aanspraak kan doen gelden op uitkeringen die op een en hetzelfde tijdvak van verzekering betrekking hebben.

Artikel 51 van het Verdrag en de artikelen 27 en 28 van verordening nr. 3 verzetten zich niet tegen cumulatie van een uitkering die in een Lid-Staat door samentelling en toerekening pro rata is verkregen, met een prestatie die in een andere Lid-Staat is verkregen zonder samentelling en toerekening pro rata doch krachtens de nationale wetgeving alleen, wanneer de tijdvakken waarvan bij de berekening der uitkeringen wordt uitgegaan, niet samenvallen."

Overwegende dat ter openbare terechtzitting van 21 oktober 1975 mondelinge opmerkingen zijn gemaakt door de Caisse de pension des employés privés, ten deze vertegenwoordigd door P. Beghin, advocaat te Luxemburg; H. Weber-Massonet, ten deze vertegenwoordigd

door G. Lucius, advocaat te Luxemburg; en de Commissie, ten deze vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur M.-J. Jonczy. De vertegenwoordiger van de Caisse heeft daarbij een nadere uiteenzetting gegeven van zijn cassatiemiddelen, de vertegenwoordiger van H. Weber-Massonet heeft gerefereerd aan zijn bij de Cour supérieure de justice ingediende memories;

Overwegende dat de Advocaat-Generaal ter terechtzitting van 13 november 1975 conclusie heeft genomen;

Ten aanzien van het recht

1 Overwegende dat de Cour supérieure de justice du Luxembourg, rechtsprekende in cassatie, bij arrest van 15 mei 1975, ingekomen ten Hove op 5 juni daaropvolgende, krachtens artikel 177 EEG-Verdrag drie vragen heeft gesteld betreffende de uitlegging van artikel 51 van het Verdrag en de artikelen 12, 27 en 28 van verordening nr. 3 van de Raad van 25 september 1958 inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers (PB 1958, blz. 561);

2 dat deze vragen zijn gesteld in het kader van een geding betreffende de berekening van de rechten ter zake van weduwenpensioen van de weduwe van een Luxemburgs onderdaan die, als werknemer in Luxemburg en vervolgens tot zijn overlijden in de Bondsrepubliek Duitsland, in eerstgenoemde staat 67 en in de tweede 13 verzekeringsmaanden heeft vervuld;

3 dat het Duitse verzekeringsorgaan, op grond dat de weduwe kinderen ten laste had, haar een verhoogd pensioen heeft toegekend, berekend niet slechts op basis van de door de overledene daadwerkelijk vervulde verzekeringsmaanden, maar ook van het aantal nog te vervullen maanden tot het tijdstip waarop hij 55 jaar zou zijn geworden;

4 dat het door het Duitse orgaan verschuldigde bedrag vervolgens is vastgesteld naar de verhouding van de daadwerkelijk krachtens de Duitse wettelijke regeling vervulde verzekeringsduur tot de totale duur van de tijdvakken, vervuld krachtens de wetgeving van de beide betrokken Staten;

5 dat het Luxemburgse orgaan bij de toekenning aan de weduwe van het weduwenpensioen heeft geweigerd daarop de bijzondere verhoging toe te passen die volgens de wet toekomt aan een weduwe die een kind ten laste heeft en wier echtgenoot voor zijn 55e levensjaar is overleden, en die bestaat in een vast bedrag per maand tot het tijdstip waarop de overledene 55 jaar zou zijn geworden;

6 dat het Luxemburgse orgaan, om deze weigering te rechtvaardigen, in cassatie drie middelen heeft aangevoerd, gebaseerd op artikel 12 van verordening nr. 3 enerzijds, en op artikel 51 van het Verdrag en de artikelen 27 en 28 van genoemde verordening anderzijds;

7 Overwegende dat de drie vragen van de Cour supérieure de justice ertoe strekken uitlegging van deze bepalingen te verkrijgen, ten einde een beoordeling van de door het Luxemburgse orgaan aangevoerde middelen mogelijk te maken;

8 Overwegende dat alvorens tot het onderzoek der gestelde vragen over te gaan, het dienstig is enkele opmerkingen van algemene aard te maken;

9 dat verordening nr. 3, ter bepaling van haar zin en strekking, moet worden uitgelegd in het licht van de artikelen 48 tot en met 51 van het Verdrag, welke grondslag, raam en begrenzing vormen van de verordeningen inzake de sociale zekerheid;

10 dat, nu deze artikelen ten doel hebben het vrije verkeer van werknemers te verzekeren door hun bepaalde rechten te verlenen, men zich buiten de doelstelling en het kader van genoemde bepalingen zou begeven door de aanspraken der werknemers te beperken wanneer daartegenover geen in de verordeningen voorziene voordelen staan;

11 dat in de gevallen waarin de verordeningen de werknemers voor wat de sociale zekerheid betreft voordelen verschaffen welke zij niet zouden kunnen verkrijgen wanneer dezelve niet van toepassing waren, hun tegenover de voordelen welke zij daaraan ontlenen, beperkingen kunnen worden opgelegd;

12 dat zodanige beperkingen, wanneer daartegenover geen voordelen als vermeld staan, niet gerechtvaardigd zouden zijn, omdat zij ertoe zouden leiden dat de werknemer in een minder gunstige positie zou komen te verkeren dan die welke, bij gebreke van de verordeningen, uit de toepassing van het nationale recht of van bijzondere overeenkomsten tussen Lid-Staten zou voortvloeien;

Ten aanzien van de eerste vraag

13 Overwegende dat in de eerste plaats wordt gevraagd of verordening nr. 3 en in het bijzonder artikel 12, volgens hetwelk op de op het grondgebied van een Lid-Staat werkzame werknemers de wetgeving van deze Staat van toepassing is, van invloed kunnen zijn op een nationale bepaling van een Lid-Staat, inhoudende dat in geval van achtereenvolgende, afwisselende of cumulatieve aansluiting bij op bijdragebetaling berustende pensioenregelingen bijzondere pensioenverhogingen wegens vroegtijdig overlijden van een verzekerde ten laste komen van het laatste pensioenorgaan waarbij verzekerde was aangesloten, en in voorkomend geval ertoe kunnen leiden dat het aldus in de nationale wetgeving intern aangewezen orgaan wordt ontheven van zijn verplichting bedoelde bijzondere verhogingen ten laste te nemen;

14 dat meer in het bijzonder wordt gevraagd hoe het antwoord luidt wanneer het recht op de verhoging in een eerste Staat wordt verkregen uit de enkele kracht van de nationale wet en zonder dat de „samentellingsprocedure" behoeft te worden toegepast, terwijl in een tweede Staat, waar de betrokkene later was aangesloten, dit recht slechts ontstaat door samentelling;

15 Overwegende dat artikel 12 van verordening nr. 3, volgens hetwelk op de op het grondgebied van een Staat werkzame werknemers de wetgeving van deze Staat van toepassing is, enerzijds beoogt elke overbodige opeenstapeling of vermenging van lasten en aansprakelijkheden te vermijden, welke uit de gelijktijdige of afwisselende toepassing van meerdere wettelijke regelingen zou voortvloeien, en anderzijds te voorkomen dat de belanghebbenden bij gebreke van een op hen toepasselijke wetgeving, uit het oogpunt van sociale zekerheid onbeschermd blijven;

16 dat deze bepaling, die dus ten doel heeft de — positieve zowel als negatieve — wetsconflicten te regelen die zich binnen het toepassingsgebied der verordening kunnen voordoen, uitdrukkelijk noch stilzwijgend een nationaal verzekeringsorgaan het recht geeft uitkeringen die uit de enkele kracht van de nationale wet aan een werknemer of zijn rechtverkrijgenden toekomen, te verminderen;

17 dat derhalve een wettelijke bepaling van een Lid-Staat, inhoudende dat in geval van achtereenvolgende, afwisselende of cumulatieve aansluiting bij op bijdragebetaling berustende pensioenregelingen een bijzondere verhoging

wegens vroegtijdig overlijden van een verzekerde ten laste komt van het laatste pensioenorgaan waarbij verzekerde was aangesloten, slechts de betrekkingen tussen de pensioenorganen van die Staat kan regelen;

Ten aanzien van de tweede en de derde vraag

18 Overwegende dat in de tweede plaats wordt gevraagd of het volgens artikel 51 EEG-Verdrag en de artikelen 27 en 28 van verordening nr. 3 is verboden dat een weduwe gelijktijdig in een eerste Staat de zonder samentelling van verzekeringstijdvakken toegekende bijzondere verhoging en in een tweede Staat een andere, na samentelling toegekende uitkering geniet, wanneer beide vergoedingen betaalbaar zijn over een zelfde periode;

19 dat in de derde plaats wordt gevraagd of het volgens deze communautaire bepalingen is verboden dat de weduwe die in de tweede Staat een door samentelling en pro rata-verdeling berekend verhoogd pensioen ontvangt, daarnaast in de eerste Staat een, niet pro rata berekende, bijzondere pensioenverhoging als hierboven bedoeld geniet;

20 Overwegende dat artikel 51 van het Verdrag en artikel 27 van verordening nr. 3 wezenlijk betrekking hebben op het geval dat de wettelijke regeling van een Lid-Staat op zichzelf voor de belanghebbende geen recht op uitkering zou doen ontstaan op grond dat hij onder die wettelijke regeling onvoldoende verzekeringstijdvakken heeft vervuld;

21 dat men, om deze situatie te verhelpen, in deze bepalingen ten behoeve van de werknemer die achtereenvolgens of afwisselend aan de wettelijke regeling van twee of meer Lid-Staten onderworpen is geweest, de samentelling heeft voorzien van krachtens de wettelijke regeling van elk dezer staten vervulde verzekeringstijdvakken;

22 dat wat de ouderdoms- en overlijdenspensioenen betreft, in zodanig geval de artikelen 27 en 28 van verordening nr. 3 van toepassing zijn, tenzij in een Staat het met artikel 51 beoogde gevolg reeds wordt bereikt op grond van de nationale wettelijke regeling;

23 dat derhalve de aangehaalde bepalingen er niet toe kunnen leiden dat de rechtverkrijgenden van een overleden verzekerde een uitkering wordt

ontzegd waarop zij uit de enkele kracht van de toepasselijke nationale wet recht hebben;

24 Overwegende dat tijdens de procedure is betoogd dat het Luxemburgse verzekeringsorgaan de bijzondere verhoging niet behoefde toe te passen aangezien zich in casu samenval van verzekeringstijdvakken voordoet;

25 Overwegende evenwel dat, ofschoon volgens artikel 27 de krachtens de wettelijke regeling van twee of meer Lid-Staten vervulde verzekeringstijdvakken niet worden samengeteld voor zover zij samenvallen, er geen samenval van tijdvakken in de zin van dit artikel is wanneer een bijzondere verhoging die krachtens de wettelijke regeling van een der Staten aan de nabestaanden van een verzekerde toekomt, niet wordt toegekend of berekend in functie van een werkelijk of fictief verzekeringstijdvak, maar voor een bepaalde periode zonder rechtstreeks verband met het door de overledene vervulde verzekeringstijdvak;

26 dat dit wat het Gemeenschapsrecht betreft, eveneens het geval is wanneer een Lid-Staat — zoals hem ook vrijstaat indien het recht op uitkering ontstaat zonder dat de samentellingsprocedure behoeft te worden toegepast — krachtens zijn eigen wettelijke regeling maatregelen neemt om ongerechtvaardige cumulatie ten gevolge van samenval van verzekeringstijdvakken te voorkomen;

27 Overwegende dat wanneer deze uitlegging in bepaalde gevallen buiten dat van samenval van verzekeringstijdvakken tot cumulatie van pensioenen kan leiden, deze consequentie niet voortvloeit uit de uitlegging van het Gemeenschapsrecht, doch uit het thans geldende stelsel, dat bij gebreke van een gemeenschappelijke regeling inzake de sociale zekerheid alleen op coördinatie van nog niet geharmoniseerde wettelijke regelingen berust;

28 dat overigens blijkens artikel 11 van verordening nr. 3 in de nationale wetten een regeling voor zodanig probleem zou kunnen worden gegeven wanneer er sprake is van uitkeringen die zijn verkregen buiten de artikelen 27 en 28 der verordening om;

29 Overwegende derhalve dat op de drie gestelde vragen moet worden geantwoord dat artikel 51 EEG-Verdrag en verordening nr. 3 van de Raad van

25 september 1958 inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers, met name de artikelen 12, 27 en 28, aldus moeten worden uitgelegd, dat zij een nationaal verzekeringsorgaan niet het recht geven uitkeringen die uit de enkele kracht van de nationale wet en zonder dat de samentellingsprocedure behoeft te worden toegepast, aan een werknemer of zijn rechtverkrijgende toekomen, te verminderen;

Ten aanzien van de kosten

30 Overwegende dat de kosten door de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening van haar opmerkingen bij het Hof gemaakt, niet voor vergoeding in aanmerking kunnen komen;

31 dat de procedure ten aanzien van partijen in het hoofdgeding als een aldaar gerezen incident is te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen;

HET HOF VAN JUSTITIE,

uitspraak doende op de door de Cour supérieure de justice du Luxembourg, rechtsprekende in cassatie, bij haar arrest van 15 mei 1975 gestelde vragen, verklaart voor recht:

Artikel 51 EEG-Verdrag en verordening nr. 3 van de Raad van 25 september 1958 inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers, met name de artikelen 12, 27 en 28, moeten aldus worden uitgelegd, dat zij een nationaal verzekeringsorgaan niet het recht geven uitkeringen die uit de enkele kracht van de nationale wet en zonder dat de samentellingsprocedure behoeft te worden toegepast, aan een werknemer of zijn rechtverkrijgenden toekomen, te verminderen.

Lecourt Kutscher Donner

Mertens de Wilmars Pescatore Sørensen Mackenzie Stuart

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op vijfentwintig november negentienhonderdvijfenzeventig.

De Griffier

A. Van Houtte

De President

R. Lecourt